

het concentratiekamp Buchenwald lagen. Ook die mannen waren voor het overgrote deel Indische verlofgangers, maar aan hen waren, kennelijk met de bedoeling, koningin Wilhelmina, prinses Juliana en prins Bernhard persoonlijk te treffen, enkele leden van de hofhouding alsmede de particuliere secretarissen van de prinses en de prins toegevoegd.

De tweede groep, die op 7 oktober '40 gearresteerd werd, droeg een ander karakter dan de eerste: nu werden niet Indische verlofgangers weggevoerd maar nagenoeg uitsluitend vooraanstaanden uit de Nederlandse samenleving, mannen, honderdzestien in totaal; ook zij werden in het aparte kampgedeelte van Buchenwald opgesloten. Vóór de komst van de tweede groep Indische gijzelaars was aan de eerste al een nieuwe gijzelaar toegevoegd (prof. dr. G. A. van Poelje, de ontslagen secretaris-generaal van onderwijs, kunsten en wetenschappen) – hetzelfde geschiedde na de komst van de tweede groep; bij enkele gelegenheden werden nieuwe arrestanten naar het gijzelaarskamp in Buchenwald overgebracht: eind december '40 en begin januari '41 uit het concentratiekamp Schoorl veertien voormannen van de Anti-Revolutionaire Partij, eind augustus '41, eveneens uit Schoorl, drie-en-veertig voormannen van dezelfde partij en van het Christelijk Nationaal Vakverbond. Telt men al die cijfers op, dan komt men tot een totaal van ca. vierhonderd gijzelaars in Buchenwald, maar in werkelijkheid zijn er nooit zoveel gijzelaars tegelijk aanwezig geweest: er zijn van een vroeg stadium af gijzelaars ontslagen, hoofdzakelijk op medische gronden, er zijn ook gijzelaars gestorven – wij komen er nog op terug.

In de groep als geheel waren meer dan honderd beroepen vertegenwoordigd; vooral het onderwijs had talrijke representanten: achttien hoogleraren, zeven-en-zeventig leraren en onderwijzers. De overige beroepen laten wij onvermeld – wij zien die beroepen niet als overmatig belangrijk. Het kwam in gevangenschap op heel andere eigenschappen aan dan die welke de beroepskeuze bepaald hadden of die in de beroepsuitoefening verder waren ontwikkeld. 'Er waren', schreef later een der gijzelaars,

'wijzen en dwazen . . . pedanten en bescheidenen; offervaardigen en egoïsten; stillen en luidruchtigen; . . . eindeloze praters en zwijgzamen; optimisten en pessimisten; . . . gullen en schrokkers; omnivoren . . . en pietepouterige kniesoren die het eten zoveel minder vonden dan thuis'¹ –

eigenschappen als deze waren het die bepaalden, in hoeverre men zichzelf

¹ A. de Vletter: *Van eerzaam schoolleider tot gevangenisboef. Ervaringen en indrukken uit Hollandse en Duitse gevangnissen en kampen* (1946), p. 136.